

Izrael népe: a legnagyobb vagy a legkisebb? Tudósok vagy Tóratudósok?

Mózes nagy beszédének talán egyik legmeglepőbb fordulata az, amikor a Tórát azzal „reklámozza” népe számára, hogy mások emiatt fognak felnézni rájuk¹:

„Őrizzétek és cselekedjétek meg azokat, mert ez a bölcsességetek és megértésetek a **népek szemében.**” (Mózes 5., 4:6)

Ebben egy olyan jövőképet fest le, melynek megvalósulására a mai napig várunk, amiben minden más nép ránk néz fel és minket dicsér:

„Azt fogják mondani: csak tudós és intelligens **ez a nagy nép.** Mert melyik nép ilyen nagy, akihez az Örökkévaló közel áll? Ahogyan Örökkévaló Istenünk, mindig, amikor hívjuk, hozzájuk?” (4:6-7)

Három dolgot is kiemel ez a rövid szakasz: 1. Nagy nép leszünk. 2. A Tóra bölccsé tesz minket. 3. Az Örökkévaló meg fogja hallgatni az imáinkat.

Ehhez képest meglepő lehet, hogy ugyanennek a hetiszakasznak a végén a fenti első pontnak éppen az ellenkezőjét találjuk:

„Nem a nagyságotok miatt szeretett titeket az Örökkévaló minden nép közül, és választott titeket. Hiszen **ti vagytok a legkisebbek** minden nép közül.” (7:7)

A hetiszakasz elején tehát Mózes arról ír, hogy látványosan nagy nép leszünk, a végén viszont már azt írja, hogy mi vagyunk a legkisebbek.

Sőt: ez az utóbbi mondat már önmagában is nehezen értelmezhető, hiszen ha valóban a zsidó nép lenne a világon a legkisebb, akkor hogyan is gondolhatnák azt, hogy a nagyságuk miatt szereti őket az Örökkévaló? Hiszen pusztán az a tény, hogy Mózesnek ezt mondania kell, azt mutatja, hogy így gondolták.

¹ Az Atyák tanításaiban is találunk egy hasonló motívumot, melyben Bölcsseink a külső motivációt javasolják felhasználni a saját fejlődésünk céljára: „Rabbi Elázár mondja: igyekezzél Tórát tanulni, hogy tudd, mit felel az epikoresznek [hitetlennek].” (Ávot 2:14)

Farnadi-Jerusalími Temima és Chájim Jedidja rajza.
Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

Talán a legkézenfekvőbb magyarázat az, hogy

a nép most valóban kicsi, de a jövőben majd nagy lesz.

Ahogy az összes többi dicséret is, amit Mózes megígér, szintén a jövőre vonatkoznak: értékelni fogják a Tóratudásunkat és az imáink erejét.

A Tóra azonban örök időkre érvényes tanításokat tartalmaz. Nem kielégítő azt mondani, hogy az idők végezetéig, több ezer évig várunk arra, hogy ez a nagyívű vízió megvalósuljon.

Másrészt pedig: mindnyájunknak vannak pozitív élményei, különleges emberek és kivételes alkalmak, amikor igenis hallunk más népből való emberektől olyan kijelentést, amiben a Tórát és a követőit megtisztelik.

Egy másik lehetséges magyarázatot javasol a *Neciv*²: valahányszor nagyságról és kicsiségről beszélünk népekkel kapcsolatban, az mindig vonatkozhat *minőségre* vagy *menyenyiségre*.

Elképzelhető, hogy

a nép mennyiségében, létszámában ugyan kicsi, a minősége, a kiemelkedő emberek nagysága azonban figyelemreméltó, nagy hatású.

Ez mindkét fent írt ellentmondást megválaszolja: nem a (*minőségi*) nagyságunk miatt választott minket az Örökkévaló, noha megtehetette volna, mert az valóban kiemelkedő.

Mennyiségben ugyanis kisebbek vagyunk minden más népnél³.

És amikor Mózes arról beszél, hogy más népek minket dicsérnek a nagyságunk miatt, akkor szintén a kiemelkedő kvalitású egyéniségekre gondolnak, nem pedig az elsőprő tömegeink létszámára.

A hét kérdését, hogy ugyan mikor is fognak minket a Tóra tanulása miatt a többi népek dicsérni, már a talmudi bölcsek is feltették.

A kijózanító valóság ugyanis az, hogy a Tóra értékét és tiszteletét sokszor még a saját népünkön belül sem egyszerű ügy kivívunk, így aztán más népek tiszteletéről még csak álmodni sem merünk.

A Talmud egyedülálló értelmezése:

„Honnan tudjuk, hogy micva az embernek, hogy kiszámolja a bolygók keringését [tekufof] és hatásait [mázálot]? Ahogy írva van: 'Őrizzétek és cselekedjétek meg azokat, mert ez a bölcsességetek és megértésetek a népek szemében.'

És mi az a bölcsesség és megértés, ami a népek szeme láttára történik? Azt kell mondanunk, hogy ez a bolygók keringésének és hatásainak a kiszámítása.” (Sábát 75a, Mózes 4:6 alapján)

Vajon lehetséges, hogy Mózes erre gondolt volna, amikor nem sokkal később azt írta, hogy *„hol van egy olyan nagy nép, akinek ilyen igazságos törvényei és rendeletei van-*

2 Naftali Cvi Jehuda Berlin (1816-1893), a *Háemek Dávár* című Tóramagyarázat szerzője, a volozsini jesiva egyik vezetője [*ros jesiva*].

3 Mindezzel együtt, a Tóra héber szóhasználata nem teljesen látszik megnyugtatónak. Amikor ugyanis arról ír, hogy nem a nagyságunk miatt lettünk kiválasztva, noha minőség alapján ebben lett volna logika, ott a *rov* héber szót használja (*lo mirubchem*, 7:7). A *Neciv* rámutat, hogy ez a szó valóban több helyen is a Tórában ilyen értelemben szerepel.

A probléma azonban az, hogy a másik lehetőség a *gádlut* szó lett volna, ami szó szerint *nagyságot* jelent, és valóban, a Tóra használja ezt is a korábbi idézetben (4:6-7), és ennek a szónak a jelentése valóban erősebben kapcsolható a minőség fogalmához mint a mennyiségéhez.

nak, mint ez a Tóra, amit én adok elétek ma” (4:8)?

Itt látszólag kifejezetten a Tóráról van szó, nem pedig a Tórát támogató segédtudományokról – asztronómiáról és asztrológiáról, amikről a Talmud azt mondja, hogy becsülni fognak minket emiatt. Ami egyébként önmagában logikus, hiszen ezeket a tudományokat ők ismerik, a Tóra tudománya azonban rejtett marad számukra⁴.

A gyakorlatban is releváns és fontos kérdés, hogy vajon egy vallásos zsidó ember számára helyes-e az, ha világi tudományokkal foglalkozik?

A fenti talmudi tanításból úgy tűnhet, hogy igen, hiszen ezzel a zsidó nép, így a Tóra, a Teremtő dicsőségét növelheti sikeres világi kutatásaival.

Másrészt viszont az is lehet, hogy a világi bölcsességeket a világ bölcseinek lenne érdemes meghagynunk. Hiszen azzal ők is tudnak foglalkozni, a Tórát viszont csak mi tanulhatjuk. Ezért az a helyes, ha mi ezen a területen belül igyekszünk megtalálni a szellemi kiteljesedést.

„Aki megtiszteli a Tórát, az önmaga is meg lesz tisztelve a teremtmények által.” (Ávot 4:6)

Rabbi Ovádjá miBártenurá klasszikus magyarázata szerint az tiszteli meg a Tórát, aki minden részét igyekszik kifejteni, minden részletében megmutatja az abban rejlő bölcsességet.

Ha valaki a Tórát valóban nagyra tartja, akkor az energiáit is abba igyekszik fektetni.

Ha az energiáit, ambícióit egy világi bölcsességbe fekteti, abból viszont úgy tűnhet, mintha számára az a világi tudás a Tóránál többet érne.

Korábban idéztük, hogy Mózes azt írja a zsidó népről, hogy *„ti vagytok a legkisebbek minden nép közül” (7:7).*

Neciv ennek magyarázataként egy újabb megdöbbentő talmudi epizódot idéz:

„Miért adatott a Tóra Izraelnek? Mert kemények [ázin]. [...] Ha nem adatott volna nekik a Tóra, nem lett volna olyan nép vagy nyelv, akik képesek lettek volna megállni előttük.” (Bécá 25b)

Ezen – hízeltőnek éppenséggel nem mondható – idézet szerint nem azért kaptuk a Tórát, mert annyira nagyszerűek vagyunk, hanem éppen ellenkezőleg: azért, hogy megszelídítse a „vadhajtásainkat”.

Vajon lehetséges, hogy a Tóra szerepe csupán a bennünk rejlő rossz eltávolítására korlátozódna, és ne lenne képes az emberi nagyság magas szintjének a kifejlesztésére?

A *Neciv* magyarázata szerint a zsidó nép sajátja, hogy lelkesítse az, amit lát. Ha nem kapott volna Tórát, hanem csak a bálványimádókat látná, akkor az lelkesítené.

Folytatva a gondolatot: amikor egy ma élő zsidó nem találkozik a Tóra bölcsességének a mélységeivel, találkozik viszont a világi tudományok szofisztikáltságával, akkor ez lesz az, ami ugyanúgy vonzza és inspirálja, ahogyan az őseit a Tóra inspirálta.

⁴ A *Torá Temimá* magyarázata szerint nagyon is jó, hogy mi a népeket megtaníttuk a csillagok járásainak kiszámítására, sőt, az a Tóra alapvető céljaihoz igen szorosan kapcsolódik is. Hiszen míg a többi nép csodálattal vegyes imádattal szemléli ezeknek az égitesteknek az emberfeletti erejét, addig a „zsidó racionalitás” rámutat az ezek mögött rejlő szabályszerűségekre, és ezáltal bebizonyítja nekik, hogy természeti jelenségekről, a Teremtő alkotásairól van szó, nem pedig önálló erőkről, melyeket bálványként kellene tisztelniük.

Mindezek alapján nem igaz az, hogy a zsidó nép inherensen rossz vagy jó lenne. Az alaptulajdonság az érdeklődés, a lelkesedés, akár pozitív, akár negatív irányba csatornázható.

Ez megmagyarázza azt, hogy miért olyan sok a kiemelkedő zsidó tudós a világi tudományokban.

Mindkettő a gyökereinkben rejlő kereső, kutató elme tulajdonságának a visszatükröződése.

A Talmud – első pillantásra talán meglepő módon – legitimálja a „zsidó tudós” képét, aki lelkének kiteljesedését nem a Tórában, hanem a világi tudományokban találja meg.

Ez a kép azonban még nem teljes. Ahogyan az Énekek éneke és a talmudi bölcsek arra írt magyarázata tanítja:

„’Térj vissza, térj vissza, Sulámit, térj vissza, térj vissza, hogy nézhessünk téged!’

A világ népei mondják Izraelnek: még mindig fogtok csak az Örökkévalóért meghalni, és őt szolgálni? Gyertek hozzánk, és ki fogunk nevezni titeket előkelőségeknek, kormányzóknak és nemeseknek.” (Sir hásim Rábá 7:1)

Izrael pedig így felel: nem létezik olyan dolog, amit a világ népei adni tudnának nekünk, ami akár csak a közelébe ér annak a lelki nagyságnak és értéknek, amit a Tóra és az Örökkévaló szolgálata jelent a számunkra.

Eszerint a Talmud által említett tudós szintén alárendeli a világi ismereteit a Tórának, és segédtudományként tekint rájuk. Amíg azonban a világ népei nem jutnak el a Tórának erre a megértésére, addig ők csak ezeket a számukra is kézzelfogható eredményeket lesznek képesek értékelni.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 18:24 és 19:35 között.

Szombat kimenetele: 20:42.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:15-ig.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulunk, 18:30-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

FIGYELEM – IDŐPONTVÁLTOZÁSOK:

*ezen a héten nem mondunk a zsinagógában minchaimát,
az időpontok folyamatos tolodása miatt.*

A jövő héten (Ékev, augusztus 23.) kivételesen 19:00-tól kezdjük a péntek esti imát, az azt következő héttől (Reé, augusztus 30.) pedig már 18:00-tól, ismét mincháival és tanulással 17:30-tól.

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában:

E HÉTEN! Augusztus 17-én, szombat 9:00-kor.

Előtte 8:30-tól tanulunk.

Sábát sálom! Gut sábesz!